

Úroky z prodlení a dobré mravy

Soud nemůže podle vlastní volné úvahy určit, do jaké výše je právním předpisem stanovený úrok z prodlení z hlediska přiměřenosti „mravný“, a podle toho výši zákonného úroku z prodlení omezit. Právo na úroky z prodlení lze poměřovat ustanovením § 3 odst. 1 obč. zák. pouze v tom smyslu, zda výkon tohoto práva je či není v rozporu s dobrými mravy. Za určitých - výjimečných - okolností lze výkon práva na zaplacení úroku z prodlení jinak oprávněnému subjektu - s poukazem na dobré mravy (zcela, popř. od určitého okamžiku) odepřít. Absenci zákonné úpravy moderace zákonného úroku z prodlení nelze aplikací ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. nahrazovat.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 30 Cdo 3562/2013, ze dne 26.3.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl věci žalobce D. F., zastoupeného zákonnou zástupkyní M. F., právně zastoupeného JUDr. Z.F., advokátkou se sídlem v P., proti žalovaným 1) D. K., a 2) J. K., zastoupeným JUDr. P.R., advokátem se sídlem v O., o zaplacení 750.000,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 21 C 248/2011, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 2. dubna 2013, č. j. 69 Co 738/2012-268, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě - pobočky v Olomouci ze dne 2. dubna 2013, č. j. 69 Co 738/2012-268, se zrušuje ve výrocích II. a IV., kterými byl změněn rozsudek Okresního soudu v Olomouci ze dne 20. srpna 2012, č. j. 21 C 248/2011- 134, tak, že se zamítá žaloba v části, v níž se žalobce domáhá po každém z žalovaných zaplacení úroku z prodlení z částky 375.000,- Kč ve výši 5 % ročně za dobu od 9. 2. 2010 do 30. 6. 2010, ve výši 4,75 % ročně za dobu od 1. 7. 2010 do 30. 6. 2012, ve výši 4,5 % ročně za dobu od 1. 7. 2012 do 20. 8. 2012 a za dobu od 21. 8. 2012 do zaplacení v roční výši, která v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení žalovaného odpovídá v procentech součtu čísla 4 a výše limitní sazby pro dvoutýdenní repo operace České národní banky vyhlášené ve Věstníku České národní banky a platné k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí, a v souvisejících výrocích V., VI., VII., VIII. a IX. o nákladech řízení; věc se v uvedeném rozsahu vrací Krajskému soudu v Ostravě - pobočce v Olomouci k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se po každém z žalovaných domáhal zaplacení 375.000,- Kč s příslušenstvím z titulu nezaplacení kupní ceny nemovitostí.

Okresní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 20. srpna 2012, č. j. 21 C 248/2011-134, uložil každému ze žalovaných povinnost zaplatit žalobci 375.000,- Kč spolu s úrokem z prodlení ve výši 8 % za dobu od 9. 2. 2010 do 30. 6. 2010, ve výši 7,75 % za dobu od 1. 7. 2010 do 30. 6. 2012, ve výši 7,5 % za dobu od 1. 7. 2012 do 20. 8. 2012 a za dobu od 21. 8. 2012 do zaplacení v roční výši, která v každém jednotlivém kalendářním pololetí trvání prodlení žalovaného odpovídá v procentech součtu čísla 7 a výše limitní sazby pro dvoutýdenní repo operace České národní banky vyhlášené ve Věstníku České národní banky a platné vždy k prvnímu dni příslušného kalendářního pololetí. Současně rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu. Vycházel ze zjištění, že žalobce spolu se žalovanými (každý podílem jedné třetiny) nabyli v dědickém řízení po Z. K. nemovitosti v katastrálním území H., zapsané na LV č. 542, konkrétně budovu stojící na pozemku č. 113 a pozemky č. 113 a 44/1. Rodiče účastníků se dohodli, že žalovaní rovným dílem žalobcův podíl odkoupí. Matka žalobce využila služeb právní zástupkyně, které otec žalovaných sdělil, že zamýšlenou kupní smlouvu posoudila banka a neměla k

jejímu znění výhrady. Dne 2. 9. 2009 uzavřeli účastníci, zastoupení svými rodiči, kupní smlouvu, na základě které žalobce prodal svůj spoluvlastnický podíl na nemovitostech žalovaným, každému jejich jednu ideální šestinu. Kupní cena byla sjednána částkou 750.000,- Kč, přičemž každý z žalovaných se zavázal k úhradě její poloviny (tj. 375.000,- Kč), a to do dvou měsíců od právní moci rozsudku opatrovnického soudu, kterým bude schválena kupní smlouva za nezletilého žalobce. Dále bylo ujednáno, že návrh na vklad vlastnického práva žalovaných do katastru nemovitostí bude podán teprve po zaplacení kupní ceny kupujícími, a že převáděné nemovitosti budou použity pro zajištění závazku kupujících vůči Komerční bance, a. s., u níž budou kupující čerpat úvěr na zaplacení kupní ceny. Rozsudkem Okresního soudu v Prostějově ze dne 19. 11. 2009, č. j. OP 297/97-123 byla schválena kupní smlouva za žalobce; rozsudek nabyt právní mocí 8. 12. 2009. Rozsudkem Okresního soudu v Olomouci ze dne 1. 12. 2009, č. j. OP 559/2006-57 byla schválena kupní smlouva za žalované; rozsudek nabyt právní mocí 30. 12. 2009. S požadavkem zástupkyně žalobce, aby mu žalovaní zaplatili ještě 7.938,- Kč z titulu dorovnání daňové povinnosti, zástupci žalovaných dne 25. 9. 2009 souhlasili. Dopisem z 21. 12. 2009 adresovaným rodičům žalovaných vyzvala zástupkyně žalobce žalované k zaplacení kupní ceny nejpozději do 8. 2. 2010. Dne 5. 3. 2010 sdělila matka žalobce otci žalovaných, že v případě neuhrazení kupní ceny do jednoho měsíce prodá žalobce nemovitosti jinému zájemci. V dubnu 2010 sdělila banka rodičům žalovaných, že čerpání úvěru je možné teprve po předložení návrhu na vklad vlastnického práva s vyznačeným číslem jednacím a že pro vznik zástavního práva k nemovitostem zajišťujícího úvěr je nezbytné, aby zástavní smlouva byla podepsána všemi spoluvlastníky a schválena opatrovnickými soudy. Okresní soud v Prostějově rozsudkem ze dne 13. 4. 2011, č. j. P 297/97-156, udělil matce žalobce souhlas k podání žaloby o zaplacení 375.000,- Kč s příslušenstvím za každým žalovaným. Rodiče žalovaných nejsou schopni - s přihlédnutím ke svým poměrům - splnit podmínky pro poskytnutí úvěru; žalovaní studují. Návrh zástavní smlouvy žalovaní žalobci nikdy nepředložili a kupní cenu mu neuhradili. Na základě uvedených zjištění poměřoval soud prvního stupně právní vztah účastníků ustanovením § 588 obč. zák. Uzavřel, že na základě platné kupní smlouvy vznikla žalobci povinnost převést na žalované spoluvlastnický podíl na nemovitostech a žalovaným synallagmatická povinnost zaplatit mu sjednanou kupní cenu. Protože žalovaní tuto svou povinnost nesplnili, uložil jim soud žalovanou částku žalobci zaplatit. Nepřisvědčil námitce žalovaných, že jim žalobce neposkytl sjednanou součinnost týkající se zástavní smlouvy, a proto se sám dostal do prodlení, že plnění ze smlouvy se pro ně stalo nemožným, ani že výkon práva žalobce na zaplacení úroků z prodlení odporuje dobrým mravům.

K odvolání žalovaných proti výrokům týkajícím se přiznaných úroků z prodlení Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 2. dubna 2013, č. j. 69 Co 738/2012-268, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil v části, jíž bylo každému z žalovaných uloženo zaplatit žalobci úrok z prodlení ve výši 3 % z částky 375.000 Kč za dobu od 9. 2. 2010 do zaplacení; ve zbyvající části jej změnil tak, že žalobu, jíž je od každého z žalovaných požadován úrok z prodlení převyšující 3% z 375.000,- Kč, zamítl. Současně změnil související výroky o nákladech řízení a rozhodl o nákladech odvolacího řízení. Skutková zjištění, z nichž vycházel soud prvního stupně, shledal odvolací soud správnými a úplnými. Shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že žalobci vznikl nárok na zaplacení úroku z prodlení. Ani on nepřisvědčil námitce žalovaných, že se nedostali do prodlení s úhradou kupní ceny, a nejsou proto povinni platit úrok z prodlení. Na rozdíl od soudu prvního stupně však dospěl k závěru, že požadavek žalobce na zaplacení úroku z prodlení „je částečně v rozporu s dobrými mravy“. Akcentoval především skutečnost, že žalovaní byli v době uzavření kupní smlouvy nezletilí a nebyli schopni vlastními silami kupní cenu převáděných nemovitostí uhradit. Jednali za ně jejich zákonní zástupci. Text smlouvy koncipovala právní zástupkyně žalobce a právě znění smlouvy - „nevhodně zvolený způsob zaplacení kupní ceny“ - pak v praxi způsobilo, že nebyl poskytnut úvěr, z něhož měla být kupní cena uhrazena. Výše úroku z prodlení podle nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb. výrazně překračuje míru inflace a přesahuje i sazby bank z vkladů a hypotečních úvěrů, je pro žalované „nepřiměřeně tíživá, míjí se se smyslem institutu úroku z prodlení a vedla by v poměrech

žalovaných k nepřiměřeným důsledkům“. Odvolací soud proto úrok z prodlení žalobci zčásti odepřel, a to „v míře, která nepovede ke ztrátě hodnoty jistiny v důsledku zvyšování cenové hladiny“; úrok z prodlení tedy odepřel v části přesahující 3 % ročně s tím, že „úplné odepření úroku z prodlení by naopak poškozovalo žalobce, jehož finanční prostředky by časem ztrácely hodnotu v důsledku zvyšující se inflace“.

Proti výrokům rozsudku, jimiž odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že žalobu zamítl v rozsahu úroku z prodlení přesahujícího 3 procenta, podal žalobce dovolání. Nesouhlasí se závěrem, že jeho nárok na úroky z prodlení měl být krácen z důvodu rozporu s dobrými mravy. Připomíná, že rovněž on je nezletilý a že kupní smlouvu za něj uzavírala jeho matka. Zdůrazňuje, že nemovitosti, které byly předmětem kupní smlouvy, užívá rodina žalovaných, přičemž jemu spoluvlastnictví žádný užitek nepřineslo. Text kupní smlouvy měli zástupci žalovaných předem k dispozici (neměli k němu připomínky) a smlouvu konzultovali s bankou, která jim měla poskytnout úvěr na úhradu kupní ceny. Odvolací soud dostatečně nezohlednil skutečnost, že opatrovnícký soud smlouvu bez výhrad schválil a že do doby jeho rozhodnutí žalovaní nezaplatili ani část jistiny. Žalobce je přesvědčen, že nepochybil a nelze mu klást k tíži, že zástupci žalovaných při vyřizování jejich záležitosti nepostupovali s náležitou pečlivostí. Z uvedených důvodů navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu v napadeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněnou osobou (žalobcem) při splnění podmínek uvedených v § 241 odst. 1, 4 a § 241a odst. 2 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném do 31. 12. 2013 - dále jen „o. s. ř.“ (srov. čl. II. bod 1. zákona č. [404/2012](#) Sb. a čl. II bod 2 zák. č. [293/2013](#) Sb.), a je přípustné, protože směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, které závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (§ 237 o. s. ř.).

V rámci dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. žalobce odvolacímu soudu vytýká, že s odkazem na rozpor s dobrými mravy nepřipustně moderoval (omezil v rozsahu přesahujícím 3 % z dlužné částky ročně) žalobou požadovaný úrok z prodlení, jehož výše je stanovena ve smyslu ustanovení § 517 odst. 2 obč. zák. nařízením vlády č. [142/1994](#) Sb. Přípustnost dovolání přitom spatřuje v tom, že dovoláním zpochybněná právní otázka nebyla dosud dovolacím soudem řešena.

Podle § 517 odst. 1 věty první zákona č. [40/1964](#) Sb., občanského zákoníku ve znění do 31. 12. 2013 (viz § 3028 zákona č. [89/2012](#) Sb. /dále jen „obč. zák.“/), dlužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení. Podle odst. 2 citovaného ustanovení, jde-li o prodlení s plněním peněžního dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis.

Jde-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat úroky z prodlení, pokud není stanovena povinnost platit poplatek z prodlení. Pokud jde o výši úroků a poplatku z prodlení, odkazuje občanský zákoník na prováděcí předpis. Do 15. července 1994 byla prováděcím předpisem ustanovení § 1 a § 10 odst. 1 vyhlášky 45/1964 Sb. (ve znění pozdějších předpisů), s účinností od 15. července 1994 stanoví výši úroku z prodlení nařízením vlády č. [142/1994](#) Sb. Podle § 1 nařízení vlády č. [142/1994](#) Sb., v rozhodném znění, odpovídá výše ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou, zvýšené o sedm procentních bodů.

Nejvyšší soud se otázkou moderace (omezení) sankce z důvodu rozporu s dobrými mravy zabýval již například ve svém rozsudku dne 23. října 2006, sp. zn. 33 Odo 1385/2004, v němž posuzoval možnost soudu snížit sankci v podobě smluvní pokuty, kterou si sjednaly fyzické osoby ve smlouvě o půjčce pro případ, že dlužník věřiteli půjčku nevrátí ve sjednaném termínu. Přijal a odůvodnil zde

závěr, že zatímco podle úpravy obchodního zákoníku má soud moderační právo a smluvní pokutu, která (na rozdíl od úroků a poplatku z prodlení) není příslušenstvím pohledávky, může snížit až do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí porušením zajišťovaného závazku (srov. § 301 obch. zák.), občanský zákoník soudu právo snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu nedává a ustanovení obchodního zákoníku o smluvní pokutě nelze na závazkové právní vztahy upravené občanským zákoníkem použít. Stejně jako lze ujednání o smluvní pokutě podle § 39 obč. zák. posoudit z hlediska souladu nebo rozporu dohodnuté výše smluvní pokuty s dobrými mravy toliko jako platné či neplatné (tzn. bez možnosti shledat je neplatné jen co do výše rámec dobrých mravů přesahující), může být obdobně i výkon práva na smluvní pokutu podle § 3 odst. 1 obč. zák. pouze v souladu či v rozporu s dobrými mravy (k tomu viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2005, sp. zn. 33 Odo 875/2005, ze dne 15. 11. 2005, sp. zn. 32 Odo 1022/2004, či ze dne 21. 3. 2007, sp. zn. 33 Odo 805/2005, nebo právní teorii např. Občanský zákoník, Komentář: Oldřich Jehlička, Jiří Švestka, Marta Škárová a kolektiv, 8. vydání, Praha, C. H. Beck, 2003). K otázce úroku z prodlení, jehož výši si smluvní strany sjednaly podle obchodního zákoníku, Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 15. 11. 2005, sp. zn. 32 Odo 1022/2004, konstatoval, že úvahy o tom, že by byl odůvodněn vyšší úrok z prodlení než obvyklý, a že by sjednání úroku z prodlení bylo neplatné jen ve zbývající části, jsou bezpředmětné, neboť podle ustálené judikatury stíhá neplatnost podle § 39 obč. zák. pro rozpor s dobrými mravy celý úkon, nikoli pouze jeho část (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 8. 2005, sp. zn. 33 Odo 875/2005). Z uvedeného vyplývá, že soud nemůže pro rozpor s dobrými mravy moderovat (snížit) smluvní pokutu sjednanou v občanskoprávních vztazích, ani úrok z prodlení sjednaný v obchodněprávních vztazích, neboť mu to příslušná právní úprava neumožňuje. S využitím právní argumentace „a minori ad maius“ nelze než dospět k závěru, že nemůže-li soud moderovat (snížit) ani smluvní pokutu sjednanou v občanskoprávních vztazích, ani úrok z prodlení sjednaný v obchodněprávních vztazích (smí v takových případech pro rozpor s dobrými mravy toliko nárok nepřiznat), nemůže tím spíše moderovat (snížit) úrok z prodlení, jehož výše je v občanskoprávních vztazích stanovena právním předpisem. Akceptace opačného názoru by vedla k absurdnímu závěru, že z důvodu nepřiměřenosti může být nemravná výše úroku z prodlení stanovaná právním předpisem. Lze proto uzavřít, že soud nemůže podle vlastní volné úvahy určit, do jaké výše je právním předpisem stanovený úrok z prodlení z hlediska přiměřenosti „mravný“, a podle toho výši zákonného úroku z prodlení omezit. Právo na úroky z prodlení lze poměřovat ustanovením § 3 odst. 1 obč. zák. pouze v tom smyslu, zda výkon tohoto práva je či není v rozporu s dobrými mravy. Jinak řečeno, za určitých - výjimečných - okolností lze výkon práva na zaplacení úroku z prodlení jinak oprávněnému subjektu - s poukazem na dobré mravy (zcela, popř. od určitého okamžiku) odeprít. Absenci zákonné úpravy moderace zákonného úroku z prodlení nelze aplikací ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. nahrazovat.

Nad rámec uvedeného považuje Nejvyšší soud za vhodné poznamenat, že případné odepření práva, musí být pojímáno jako opatření zcela výjimečné. Každý, kdo má určité subjektivní občanské právo, je zásadně oprávněn je sám pod ochranou právního řádu vykonávat a tak jeho realizaci dosahovat uspokojování svých individuálních zájmů potřeb a preferencí. Požadavek věřitele na zaplacení úroku z prodlení soudní praxe zásadně nepovažuje za výkon práva v rozporu s dobrými mravy (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2001 sp. zn. 25 Cdo 2895/99, uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 5/2002). Úrok z prodlení totiž představuje sankci postihující dlužníka za to, že nesplní svůj dluh řádně a včas. Otázka úměry sankční povinnosti byla řešena Nejvyšším soudem již v jeho rozhodnutí ze dne 23. 6. 2004, sp. zn. 33 Odo 588/2003, popř. ze dne 23. 5. 2005, sp. zn. 33 Odo 1427/2005, v nichž je dovozeno, že na nepřiměřenost - a tudíž i rozpor s dobrými mravy - nelze usuzovat z celkové výše sankce, je-li důsledkem dlouhodobého prodlení a s tím spojeným navyšováním, neboť opačný závěr by zvýhodňoval dlužníka (čím déle by dlužník neplnil svou povinnost, tím více by byl zvýhodněn při posuzování přiměřenosti sankce, resp. její kolize s dobrými mravy). Skutečnost, že předmětnou kupní smlouvu „uzavírali žalovaní coby nezletilí a nemohli svými volnými projevy zcela ovlivnit znění smlouvy“ (jednali za ně zákonní zástupci), nelze

mít v dané věci za okolnost mimořádnou, byl-li i druhou smluvní stranou nezletilec, za něhož jednala zákonná zástupkyně. Lze rovněž přisvědčit žalobci, že nemůže jít k jeho tíži neschopnost kupujících, resp. jejich zákonných zástupců, zajistit si finanční prostředky k včasné úhradě kupní ceny a souhlasit lze i s tím, že žalobce jako věřitel neměl žádnou právní povinnost poskytnout žalovaným jako kupujícím součinnost směřující k zajištění jejich solventnosti (k tomu srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 12. 2008, sp. zn. 33 Cdo 1842/2008).

Protože odvolací soud v posuzovaném případě pochybil, jestliže korektivem dobrých mravů poměřoval právním předpisem stanovenou výši úroku z prodlení, dovolací soud jeho rozhodnutí v napadeném rozsahu zrušil a věc v tomto rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a odst. 2 věta první o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Adhezní nárok \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Zmatečnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Střídavá péče](#)
- [Restituce](#)
- [Majetková podstata \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odpovědnost státu za újmu \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Předběžné opatření](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní doba](#)
- [Exekuce](#)